

af de kunstneriske udsmykninger, men alt for ofte er blevet overset i billedtolkningen. Bogen giver mange eksempler på, hvordan en indskrift kan give nøglen til forståelsen af billedets budskab og dets sammenhæng med kirkens liturgi. Med samme udbytte citeres Bibelen og de teologiske skribenter som en overbevisende støtte for de anførte billedudlægninger.

Forfatterne er fortrolige med den omfattende, men spredte ikonografiske litteratur. Dog kan man undre sig over, at værket »Danmarks Kirker« hverken optræder i noteapparat eller litteraturfortegnelse. Havde forfatterne f.eks. brugt Elna Møllers behandling af Kathoveddøren i Ribe domkirke (Danmarks Kirker, Ribe amt, s. 222), havde de undgået at lade den gamle forestilling om brandskader på tympanonfeltet leve videre (s. 313).

Det er udmærket, at der forrest i bogen er indlagt et rettelsesblad, men desværre er der stadig en hel del fejl tilbage i form af forkerte side- og figurhenviisninger, en manglende linie s. 324 øv. og fejlstavede navne i litteraturlisten (S. Saxtorph for N. M. Saxtorph, J. J. Firmand for J. J. Frimand). I litteraturlisten under »Poppos jernbyrd« mangler den vigtigste behandling, Tage E. Christiansens artikel om Tamdruppladerne. Den optræder i stedet under generel litteratur om altre.

Illustrationerne er gode, ikke mindst Poul Pedersens smukke fotografier af granitskulpturer. Herredskortet s. 360 og den uskarpe farveplanche III fra Berzé-la-ville er dog for ringe. Jeg forstår ikke, hvorfor 160 af illustrationerne får figurnummer og billedtekst, mens omkring 100 andre tegninger og fotografier må undvære et figur-nummer. Mange af tegningerne har kun et håndskrevet kirkenavn som billedtekst – og undertiden savnes også dette. Også fortegnelsen over billedkilder er mangelfuld. Man kunne godt ønske sig, at forfatterne havde taget sig tid til at pudse sådanne detaljer bedre af.

Ovenstående kritik skal dog ikke overskygge det positive indtryk af bogen. Den giver en særdeles kompetent og inspirerende indførsel i den romanske billedverden med en velgørende vægt på sammenhængene mellem billede, liturgi og arkitektur.

Poul Grinder-Hansen

Gripla VI, red. af JÓNAS KRISTJÁNSSON. Reykjavík. Stofnun Árna Magnússonar, 1984. 331 s. \$ 35.

Efter hjemførelsen af dele af de islandske håndskrifter til moderlandet, blev der i Island oprettet et søsterinstitut til det arnamagnæanske institut i København. Fra Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi er der i løbet af få årtier blevet udgivet et betydeligt antal vægtige arbejder, og i 1976 løb tidsskriftet Gripla af stabelen. Det er siden udkommet jævnlige og er blevet et værdifuldt forum for forskningen inden for det norrøne område. Selve titelen Gripla antyder, at tidsskriftets emner afspejler spredte indfaldsvinkler; fyldigst repræsenteret er den sproglige og den litterære genre; men også artikler inden for historie, geografi, etnografi og jura m.m. optages heri. Forfatterne, som har bidraget til de allerede udkomne seks bind, er fra en række forskellige lande. Med sin tværfaglighed og internationale baggrund formidler Gripla de nyeste resultater og afspejler aktuelle retninger

inden for et forskningsfelt som i efterkrigstiden er kommet til at indtage en nok så global stilling. Det kan tilføjes, at tidsskriftet er trykt på papir af høj kvalitet og er meget smagfuldt indbundet. Ikke ofte møder man i dag tidsskrifter af så smukt udstyr som Gripla – vel nok et udtryk for det nye instituts hele holdning, at fornemt skal det være når det gælder landets øjesten, den kulturelle baggrund.

Ólafía Einarasdóttir

Augustin: Om Guds Stad 1.–5. bog. Oversættelse med indledning og noter af BENT DALSGAARD LARSEN. Bibel og historie 7. København, Gad, 1984. 320 s. 160 kr.

Augustin: Om Guds Stad 6.–10. bog. Oversættelse med indledning og noter af BENT DALSGAARD LARSEN. Bibel og historie 9. København, Gad, 1986. 309 s. 160 kr.

Om Guds Stad (*De Civitate Dei*) må betragtes som et af Augustins hovedværker. I 22 bøger bringes en apologi for kristendommen og en fremstilling af forholdet mellem Gud og verden set ud fra et eskatologisk historiesyn. Augustin indleder med en afvisning af, at gudsdyrkelse skulle sikre timelig velfærd (bog 1–5). Ærindet er her betinget af den historiske situation, idet Roms fald i 410 hos mange havde fremkaldt den opfattelse, at ulykken skyldtes frafaldet fra de romerske guder, hvis kult var blevet forbudt af de kristne, der derfor indirekte blev betragtet som de skyldige. I de følgende fem bøger argumenterer Augustin imod den opfattelse, at gudsdyrkelse bør udøves for det evige livs skyld. Først bringes en skarp kritik af Varros tolkning af den romerske religion (bog 6 og 7), hvorefter de følgende tre bøger er et opgør med platonikernes filosofiske lære. I de sidste 12 bøger, der er den centrale del af værket, udvikler Augustin sin opfattelse af historiens gang fremstillet som en kamp mellem *civitas Dei* og *civitas terrena*. Dette skal ikke opfattes som en kamp mellem institutioner eller historiske størrelser, men er spørgsmålet om, hvorledes mennesket kan rette sin kærlighed enten mod Gud eller mod verden.

Augustins fremstilling fik stor betydning i samtiden. *De Civitate Dei* må vurderes som et af de værker, der har haft størst indflydelse på den vestlige kirkes tænkning, og i Middelalderen dominerede de augustinske principper samfundstænkningen, idet de to *civitates* blev identificeret med kirke og stat, hvilket dog var i modstrid med Augustins egen opfattelse.

Det må derfor hilses velkomment, at Bent Dalsgaard Larsen har påbegyndt en komplet oversættelse til dansk. For godt 100 år siden udgav Oscar Moe en oversættelse, men det var en fremstilling i sammendrag, da forfatteren var af den mening, at datidens læsere ville blive skræmt af værkets omfang og vidtløftighed; desuden fandt han det umuligt at oversætte de mange latinske ordspil (O. Moe: Om guds Stat. Vidnesbyrd af kirkefædrene VIII. Christiania 1884).

Forhåbentlig bliver læseren idag ikke skræmt af »Om Guds Stad«, der i Dalsgaard Larsens oversættelse foreligger i en meget læservenlig udgave. I begge bind findes en indledning, der giver den historiske baggrund for værket og skildrer den kulturhistoriske kontekst. Oversættelsen er forsynet med noter (i l.